

**ปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกัน
และควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร**

**Keys Success Factors and Organizational Support Affecting the Tuberculosis
Prevention and Control Performance of Health Personnel at Sub-District
Health Promoting Hospitals Sakon Nakhon Province**

ปภินวิทย์ คำสมาน (Phapinvit Khumsamarn)* ดร.มกรพันธ์ จูฑะรสก (Dr.Makarapan Jutarasaga)**

ดร.ประจักษ์ บัวผัน (Dr.Prachak Bouphan)^{1***}

(Received: June 7, 2020; Revised: July 23, 2020; Accepted: July 24, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร สุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ได้จำนวนตัวอย่าง 156 คน จากประชากรทั้งหมด 168 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 4 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานบริการ 2) ด้านความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลแม่ข่าย 3) ด้านการสร้างความเข้าใจและการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ และ 4) ด้านการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมัครใจในการมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ตัวแปรนี้มีผลและสามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 56.6 ($R^2=0.566$, $p\text{-value} < 0.001$)

ABSTRACT

This study aimed to investigate the keys success factors and organizational support affecting the tuberculosis prevention and control performances of health personnel at Sub-District Health Promoting Hospitals, Sakon Nakhon province. The 156 subjects were drawn by simple random sampling from 168 populations. Data was collected by questionnaires and the 12 subjects were given in-depth interview guidelines. The data were analyzed by descriptive and inferential statistics by level of significance at 0.05. The result showed that there were four variables of keys success factors ; 1) an image development of the quality service, 2) the connecting between sub-district health promoting hospitals and major networking hospital, 3) the understanding and encouraging cooperation, 4) the implementation in areas that were readily and voluntary to participate. The fourth variables effected and joint predicted the tuberculosis prevention and control performance of health personnel at sub-district health promoting hospitals, Sakon Nakhon province at 56.6 percentage ($R^2=0.566$, $p\text{-value} < 0.001$)

คำสำคัญ: ปัจจัยแห่งความสำเร็จ การสนับสนุนจากองค์กร การปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมวัณโรค

Keywords: Key success factors, Organizational support, The tuberculosis prevention and control performance

¹ Corresponding author: bprach@kku.ac.th

*นักศึกษา หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**อาจารย์ประจำ ภาควิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

***รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

องค์การสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลก ได้กำหนดให้งานด้านการควบคุมและป้องกันวัณโรค เป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในกรอบของสหประชาชาติและยุทธศาสตร์ยุติวัณโรค (The End TB Strategy) โดยมีเป้าหมายในการลดอัตราการป่วยเป็นวัณโรครายใหม่เป็น 20 ต่อแสนประชากรในปี พ.ศ.2573 และ 10 ต่อแสนประชากร ในปี พ.ศ.2578 ลดการเสียชีวิตจากวัณโรค ร้อยละ 95.0 และลดผลกระทบทางเศรษฐกิจหรือการล้มละลายทางการเงินของครัวเรือนอันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการรักษาที่มีมูลค่าสูง ทั้งนี้ประเทศไทยจัดให้ปัญหาวัณโรคเป็นวาระสำคัญระดับชาติในปี พ.ศ.2558 องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยองค์การอนามัยโลกคาดประมาณอุบัติการณ์ผู้ป่วยวัณโรค(รายใหม่และกลับเป็นซ้ำ)ของโลกสูงถึง 10.4 ล้านคน (140 ต่อแสนประชากร) มีจำนวนผู้ป่วยวัณโรคเสียชีวิตสูงถึง 1.7 ล้านคน สำหรับผู้ป่วยวัณโรคคือยา RR/MDR-TB คาดการณ์ว่าจะมี 6 แสนคน โดยเป็นผู้ป่วยรายใหม่ ร้อยละ 4.1 และผู้ป่วยที่เคยรักษามาก่อน ร้อยละ 19 ในจำนวนนี้เป็น MDR-TB 4.9 แสนคน กระทรวงสาธารณสุขจึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์วัณโรคระดับชาติ พ.ศ.2560-2564 ขึ้น ถึงแม้ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการด้านการแพทย์จะเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่วัณโรคยังคงเป็นปัญหาต่อการสาธารณสุข เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่างๆ มีความเสี่ยงต่อการป่วยด้วยวัณโรคยังมีจำนวนมากขึ้น ผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อ HIV 1.03 ล้านคน โดยคิดเป็นร้อยละ 10 ของผู้ป่วยวัณโรคทั้งหมด ซึ่งเสียชีวิตปีละ 0.4 ล้านคน และกลุ่มเสี่ยงอื่นๆ เช่น กลุ่มผู้ป่วยที่มีความเสื่อมของภูมิคุ้มกัน ผู้ป่วยเบาหวาน ผู้ได้รับยากดภูมิคุ้มกัน ผู้ป่วยที่มีปัญหาปอดทำงานบกพร่องและโรคไตเรื้อรัง จากระบบบันทึกรายงานผลการดำเนินงานวัณโรค ปี 2558 พบว่ามีผู้ป่วยวัณโรคขึ้นทะเบียนรับการรักษาเพียง 58,714 ราย หรือ ประมาณร้อยละ 50.0 คิดเป็นอัตราความสำเร็จในการรักษาเพียงร้อยละ 78.0 ซึ่งถือว่ายังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานโดยกำหนดอัตราความสำเร็จในการรักษาไว้ที่ร้อยละ 90.0 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องเพิ่มความครอบคลุมในการค้นหาคัดกรองผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ให้เจอและนำผู้ป่วยเข้าสู่กระบวนการรักษาให้หายอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อตัดวงจรการแพร่กระจายของเชื้อวัณโรคจากผู้มีเชื้อวัณโรคสู่ผู้สัมผัสซึ่งจะเป็นผู้ป่วยรายใหม่ต่อไป [1]

ในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและป้องกันวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนั้น เป็นอีกด้านที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติโดยหลักการดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์โดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางในการจัดบริการที่ตอบสนองตรงต่อความต้องการและความจำเป็นทางด้านสุขภาพของประชาชนขั้นพื้นฐาน เพื่อป้องกันหรือลดปัญหาอันสามารถป้องกันได้ เป็นหนึ่งในวิธีการดูแลรักษาผู้ป่วยแบบองค์รวมผสมผสานครอบคลุมครบทุกด้านทั้งการสร้างเสริมสุขภาพบุคคลและชุมชนให้เข้มแข็ง การป้องกันตนเองไม่ให้รับเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย การรักษาพยาบาลตามหลักสากลและการบูรณาการอย่างเหมาะสม การฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยเพื่อลดความพิการจากการเกิดโรค และการคุ้มครองผู้บริโภคจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐานซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ รวมไปถึงการให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ด้านสุขภาพ จนสามารถแสดงพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งในด้านลักษณะส่วนบุคคล บทบาทในครอบครัว องค์กรประกอบของครอบครัว สถานการณ์ปัจจุบันในการดำเนินชีวิตของผู้ป่วย เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนที่ผู้ป่วยสัมผัส เพื่อเข้าถึงและเข้าใจจนสามารถวางแผนการแก้ไขปัญหของผู้ป่วยได้อย่างตรงประเด็นมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ ซึ่งการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนั้นประกอบไปด้วยการปฏิบัติงาน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ 2) ด้านการป้องกันโรค 3) ด้านการรักษาและติดตามเยี่ยมบ้าน 4) ด้านการให้สุขภาพศึกษา และ 5) ด้านการนิเทศงานและการฝึกอบรม [2] จากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า

การปฏิบัติงานควบคุมป้องกันวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในบางพื้นที่ เช่น พื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดขอนแก่น พบว่าภาพรวม อยู่ในระดับมาก [3] การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดีของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภาพรวม อยู่ในระดับมาก [4] และการปฏิบัติงานสอบสวนโรคเคลื่อนที่เร็วของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก [5] และการปฏิบัติงานสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภาพรวม อยู่ในระดับมาก [6]

ปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามารถดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรได้ โดยจำเป็นต้องมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลตามเกณฑ์จากหน่วยงานและผู้บริหารอย่างจริงจัง ตลอดจนภายในหน่วยงานมีความพร้อมมีการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน บุคลากรให้ความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานและบุคลากรมีองค์ความรู้ด้านการดำเนินงานป้องกันและควบคุมวัณโรค เพื่อให้เกิดการนำความรู้ที่มีไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงที่สุดนั้น จำเป็นต้องอาศัยการนำปัจจัยแห่งความสำเร็จไปใช้ควบคู่กันไป ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จจากการทบทวนความปัจจัยแห่งความสำเร็จในพื้นที่ต่างๆ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ผู้บริหารทุกระดับให้การสนับสนุนและติดตาม 2) หน่วยงานทุกระดับมีแผนงานสนับสนุน 3) การลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมัครใจในการมีส่วนร่วม 4) การสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ 5) การพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานบริการ 6) ความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกับโรงพยาบาลแม่ข่าย [7] ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้การดำเนินงานป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประสบความสำเร็จ และบรรลุตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพการรักษายาบาลและภาพลักษณ์มาตรฐานในการทำงาน ความเชื่อมโยงระหว่าง รพ.สต. และโรงพยาบาลแม่ข่ายด้านการใช้กระบวนการประชาคมตัวแปรทั้งสี่นั้นสามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานของทีมหมอครอบครัวระดับตำบล จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 68.9 [8] และปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านผู้บริหารทุกระดับให้การสนับสนุนและด้านการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานบริการสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาระบบสุขภาพระดับตำบลของผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดหนองคาย ได้ร้อยละ 83.4 [9] และปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการพัฒนาคุณภาพการรักษายาบาลและภาพลักษณ์ของสถานบริการร่วมกับการทำงานเชิงรุกในชุมชน สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรในการปฏิบัติงานแพทย์แผนไทยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดเลย ได้ร้อยละ 64.9 [10] และปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานบริการด้านพัฒนาคุณภาพบริการด้านความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกับทีมแม่ข่าย สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็วของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ 66.4 [11]

นอกจากปัจจัยแห่งความสำเร็จแล้วยังพบว่า ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคนั้นจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการสนับสนุนจากองค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคสำเร็จตามวัตถุประสงค์และบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ซึ่งพบว่าปัจจัยในด้านของการสนับสนุนจากองค์กร ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ 4) ด้านการบริหารจัดการ [12] ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กร

มีผู้ศึกษาไว้แล้วพบว่าปัจจัยสนับสนุนจากองค์การมีความสัมพันธ์ระดับมากกับการบริหารเวชภัณฑ์ ปัจจัยด้าน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ด้านสถานภาพการปฏิบัติงานการสนับสนุนจากองค์การ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยเชิงจิตด้านลักษณะของงานสามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารเวชภัณฑ์ของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 60.8 [13] และการสนับสนุนจากองค์การ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานระบาดวิทยาโรคติดต่อของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีนามัย ตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานระบาดวิทยาโรคติดต่อของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในสถานีนามัย จังหวัดเลย คือ ปัจจัยด้านวิธีการจัดการและปัจจัยด้านบุคลากร ร้อยละ 51.7 [14]

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร มีทั้งหมด 18 อำเภอ ดูแลครอบคลุมหน่วยบริการสุขภาพ ระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวนทั้งหมด 168 แห่ง [15] ซึ่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้านการดำเนินงานป้องกันและควบคุมวัณโรค เป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมวัณโรคแห่งประเทศไทย 2561 จากข้อมูล รายงานการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตามกรอบตัวชี้วัด ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร ประจำปี 2562 พบว่าการดำเนินงานด้านการป้องกันและ ควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่เปรียบเทียบกับค่าคาดประมาณตั้งแต่ปี 2556 ถึงปี 2562 การค้นพบและขึ้นทะเบียนจำนวนน้อยกว่าค่าคาดประมาณมาโดยตลอด คือ อยู่ระหว่าง ร้อยละ 41-55 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 82.5 ด้านการรักษาและติดตามเยี่ยมบ้าน ในปี 2562 พบผู้ป่วยขึ้นทะเบียนรักษาทั้งหมด 1,083 ราย อัตราผลสำเร็จของการรักษาภาพรวมอยู่ที่ ร้อยละ 82.5 ซึ่งยังต่ำกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด คือ ร้อยละ 90 และด้านการให้สุศึกษา พบว่า ประชาชนจังหวัดสกลนครไม่สามารถเข้าถึงสื่อสุศึกษา ด้านการป้องกันควบคุมวัณโรคอย่างทั่วถึง [15]

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์การ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล จังหวัดสกลนคร โดยผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถนำการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดผลดีต่อระบบบริการด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา

1. ปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุม วัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร
2. ระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ระดับการสนับสนุนจากองค์การและระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร
3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Descriptive Study) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร จำนวน 168 คน ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 156 ตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Cohen (1988) [16] ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad N = \frac{\lambda(1-R_{Y.A,B}^2)}{R_{Y.A,B}^2 - R_{Y.A}^2} + W \quad \dots\dots\dots(A)$$

$$\lambda = \lambda_L - \frac{1/V_L - 1/V}{1/V_L - 1/V_U} (\lambda_L - \lambda_U) \quad \dots\dots\dots(B)$$

เมื่อกำหนดให้

$R_{Y.A,B}^2$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุสำหรับ Full Model ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรจากการศึกษาการปฏิบัติงานเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็วของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดร้อยเอ็ด [17] ซึ่งลักษณะของงานและพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความคล้ายคลึงกันซึ่งได้ค่า = 0.602

$R_{Y.A}^2$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุสำหรับ Reduce model $R_{Y.A,B}^2 - R_{Y.A}^2$ ซึ่งได้ค่า $R_{Y.A}^2 = 0.582$

$R_{Y.B}^2$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุที่เปลี่ยนแปลง (R^2 - Change) เมื่อไม่มีตัวแปรที่ต้องการทดสอบ $R_{Y.B}^2 = 0.020$

λ คือ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนตัวแปรอิสระและอำนาจการทดสอบ

W คือ จำนวนตัวแปรอิสระนอกเหนือจากตัวแปรที่ต้องการทดสอบ (เซต A) = 0 (เซต B) = 20

u คือ จำนวนตัวแปรอิสระที่ต้องการทดสอบ (เซต B) เท่ากับ 1 ตัวแปร

V คือ ค่าที่ได้จาก $V = N - u - w - 1$

ดังนั้นจึงได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 156 ตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) นำรายชื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร ทั้งหมดจำนวน 168 คน ใส่ในภาชนะแล้วทำการจับฉลากโดยไม่ใส่คืน จนได้ขนาดตัวอย่างครบ จำนวน 156 ตัวอย่าง ส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อการสนับสนุนการอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณ ได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จากบุคคลที่สามารถให้คำตอบเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสกลนครได้ดีที่สุด (Key informants) โดยคัดเลือกผู้รับผิดชอบงานควบคุมโรคระดับจังหวัด จำนวน 1 คน ระดับอำเภอ จำนวน 4 คน และระดับตำบล จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งเป็นผู้ยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กร ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรค ส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบได้เสนอปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสกลนคร ให้ตอบคำถามได้อย่างอิสระ

ชุดที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview Guidelines) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นไว้ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ส่วนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กร ส่วนที่ 3 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรค ส่วนที่ 4 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสกลนคร คำถามเป็นแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น ได้โดยอิสระ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงของเนื้อหา (Content validity) ด้วยการนำแบบสอบถามและแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของความตรงเชิงเนื้อหา รวมถึงเกณฑ์การให้คะแนน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบ พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 และได้้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดนครพนม จำนวน 30 คน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องวิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามตามข้อกำหนดโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficients) พบว่า ค่าความเที่ยงด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จมีค่าเท่ากับ 0.95 ค่าความเที่ยงด้านการสนับสนุนจากองค์กรมีค่าเท่ากับ 0.94 ค่าความเที่ยงการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีค่าเท่ากับ 0.96 และค่าความเที่ยงแบบสอบถามรวมทั้งชุดมีค่าเท่ากับ 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติเชิงอนุมานใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Linear Regression Analysis) การแปลผลคะแนนระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร โดยการจัดระดับ 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย [18] ดังนี้ ระดับมากที่สุด ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 ระดับมาก ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 ระดับปานกลาง ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 ระดับน้อยช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 ระดับน้อยที่สุด ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 สำหรับการแบ่งระดับคะแนนค่าสัมประสิทธิ์ (r) แบ่งตามเกณฑ์ของ Elifson et al. [19] มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 แบ่งระดับได้ดังนี้ มีความสัมพันธ์โดยสมบูรณ์ หมายถึง

$r = \pm 1$ มีความสัมพันธ์สูง หมายถึง $r = \pm 0.71$ ถึง ± 0.99 มีความสัมพันธ์ปานกลาง หมายถึง $r = \pm 0.31$ ถึง ± 0.70 มีความสัมพันธ์ต่ำ หมายถึง $r = \pm 0.01$ ถึง ± 0.30 ไม่มีความสัมพันธ์ หมายถึง $r = 0$

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยผ่านการพิจารณารับรองจากทางคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2563 ลำดับที่ : 4.3.02 : 2/2563 เลขที่ HE622281

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

คุณลักษณะส่วนบุคคล ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 87.8 ผู้รับผิดชอบงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 74.4 ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท โดยมีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 โดยมีรายได้เฉลี่ย 25,518.04 บาท (S.D.= 10503.33) รายได้สูงสุด 59,480 บาท รายได้ต่ำสุด 11,030 บาท ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 - 10 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 80.8 ค่ามัธยฐาน 6 ปี (ค่าสูงสุด 37 ปี และค่าต่ำสุด 1 ปี) ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมวัณโรค จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8 และในจำนวนที่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคส่วนใหญ่ได้รับการอบรม 1-2 ครั้ง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 90.9 มีค่ามัธยฐาน 1 ครั้ง (ค่าสูงสุด 4 ครั้ง ค่าต่ำสุด 1 ครั้ง)

2. ระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จของของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนครภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88 (S.D.=0.54) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลแม่ข่าย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยมีระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 (S.D.=0.63) รองลงมาคือ ด้านผู้บริหารทุกระดับให้การสนับสนุนและติดตาม ซึ่งมีระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 (S.D.=0.62) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสนใจในการมีส่วนร่วม มีระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.58 (S.D.=0.70) รองลงมาคือ ด้านการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ มีระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.68 (S.D.=0.69)

3. ระดับการสนับสนุนจากองค์การในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับการสนับสนุนจากองค์การในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 (S.D.=0.60) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 (S.D.=0.65) รองลงมาคือด้านวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.50 (S.D.=0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.39 (S.D.=0.70) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.41 (S.D.=0.84)

4. ระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.98 (S.D.=0.53) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการป้องกันโรค อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 (S.D.=0.31) รองลงมาคือด้านการให้สุศึกษาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 (S.D.=0.63) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการนิเทศงานและการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.75 (S.D.=0.72) รองลงมาคือ ด้านการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99 (S.D.=0.66)

5. ปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์การที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า ภาพรวมปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.723, p\text{-value}<0.001$) เมื่อพิจารณาปัจจัยแห่งความสำเร็จรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร ได้แก่ ด้านความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลแม่ข่าย ($r=0.607, p\text{-value}<0.001$) ด้านผู้บริหารทุกระดับให้การสนับสนุนและติดตาม ($r=0.507, p\text{-value}<0.001$) ด้านหน่วยงานทุกระดับมีแผนงานสนับสนุน ($r=0.555, p\text{-value}<0.001$) ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของสถานบริการ ($r=0.677, p\text{-value}<0.001$) ด้านการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ ($r=0.648, p\text{-value}<0.001$) ด้านการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมัครใจในการมีส่วนร่วม ($r=0.583, p\text{-value}<0.001$)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนับสนุนจากองค์การ พบว่า ภาพรวมการสนับสนุนจากองค์การที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.553, p\text{-value}<0.001$) เมื่อพิจารณาการสนับสนุนจากองค์การรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ($r=0.591, p\text{-value}<0.001$) ด้านบุคลากร ($r=0.504, p\text{-value}<0.001$) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($r=0.488, p\text{-value}<0.001$) ด้านงบประมาณ ($r=0.331, p\text{-value}<0.001$)

6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร และถูกคัดเข้ามาในสมการนั้นมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรที่ไม่ถูกคัดเข้ามาในสมการจะเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 ซึ่งตัวแปรที่ถูกคัดเข้ามาในสมการ สามารถเรียงลำดับ คือ การพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานบริการ ($p\text{-value} < 0.001$) ความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลแม่ข่าย ($p\text{-value} < 0.001$) การสร้างความเข้าใจและการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ ($p\text{-value} = 0.001$) การลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมัครใจในการมีส่วนร่วม ($p\text{-value} = 0.040$) ดังนั้นสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีผลและสามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 56.6

7. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร โดยรายละเอียดของปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะได้รวบรวมจากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้นำเสนอปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะทั้งหมด 52 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 33.33 โดยปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จผู้ตอบแบบสอบถามมีการนำเสนอปัญหามากที่สุดในด้านการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมัครใจในการมีส่วนร่วม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่สามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านการป้องกันและควบคุมโรคในชุมชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจและเกิดความกลัวเนื่องจากโรคเป็นโรคติดต่อ และผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะไว้คือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบควรสร้างความรู้ความเข้าใจผู้ป่วยญาติผู้ป่วย อาสาสมัครสาธารณสุข และผู้นำชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความตระหนักและกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการปฏิบัติงาน ส่วนปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์การที่มีการนำเสนอปัญหามากที่สุดคือ ด้านบุคลากร พบว่าบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลายแห่งมีจำนวนไม่เพียงพอต่อภาระงานมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานบ่อยทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง และไม่มีผู้เชี่ยวชาญทำให้การป้องกันและควบคุมโรคไม่มีประสิทธิภาพ และได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาไว้คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนและจัดสรรกำลังคนให้เพียงพอต่อภาระงานตามกรอบ และการจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งการให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคมีการเสนอปัญหา มากที่สุดในด้านความต่อเนื่องของการติดตามการรักษาและติดตามเยี่ยมบ้านส่งผลให้เมื่อผู้ป่วยรับประทานยาและเกิดผลข้างเคียงทำให้เกิดความท้อในการรักษาและหยุดยาเองและการไม่เข้ารับบริการต่อเนื่องตามนัด และได้ให้ข้อเสนอแนะไว้คือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควรเน้นการให้สุขศึกษารายบุคคลโดยสร้างความตระหนักแก่ผู้ป่วยให้เกิดจิตสำนึกในการป้องกันและควบคุมโรคร่วมกันเพื่อเป็นการดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนเป็นการดูแลการยุติโรคในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

สรุปผลและอภิปราย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จและการสนับสนุนจากองค์กรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร ส่วนการสนับสนุนจากองค์กรไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร โดยการวิเคราะห์หาคออยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multi Linear Regression) พบว่าตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร โดยสามารถเรียงลำดับตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าสมการ ได้แก่ ด้านการพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานบริการ ($p\text{-value}<0.001$) ด้านความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลแม่ข่าย ($p\text{-value}<0.001$) ด้านการสร้าง ความเข้าใจและการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ ($p\text{-value}=0.001$) ด้านการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมัครใจในการมีส่วนร่วม ($p\text{-value}=0.040$) ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการพัฒนาภาพลักษณ์ของสถานบริการมีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสกลนคร [11, 21-22] ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลแม่ข่าย มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร [8-9, 11] ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการสร้างความเข้าใจและการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร [23] ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมัครใจในการมีส่วนร่วมมีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร [19-20, 23] โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีผลและสามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 56.6

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในจังหวัดสกลนคร ควรให้ความสำคัญกับการติดตาม ควบคุม กำกับและการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคในจังหวัด เพื่อให้สามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในจังหวัดสกลนคร ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคเพื่อให้ผู้รับผิดชอบงานมีความรู้และทักษะ ตลอดจนสามารถปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคให้สอดคล้องกับปัญหาและบริบทของแต่ละพื้นที่ และเป็นการทำงานตามทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัด

3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในจังหวัดสกลนคร ควรให้ความสำคัญกับการติดต่อประสานงานเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลแม่ข่าย เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารด้านการปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาการป้องกันและควบคุมวัณโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในจังหวัดสกลนคร ควรส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยการให้รางวัลและพิจารณาความดีความชอบให้สอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในจังหวัดสกลนคร ควรให้ความสำคัญกับการยกย่องบุคคลที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคได้ตามเป้าหมายและปฏิบัติงานในระดับดีเด่นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรค

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางในการควบคุมกำกับและประเมินผลในการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

2. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ. ดร. ประจักษ์ บัวผัน เป็นอย่างสูงที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนประสบผลสำเร็จ และขอขอบคุณสาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้เพื่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตลอดจนทุกคนที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

1. Ministry of Public Health, (Performance Agreement: PA); 2562. Thai
2. Ministry of public health. (Clinical Practice Guideline (CPG) of Tuberculosis Treatment in Thailand). 2562. Thai
3. Nion L, Prachak B, Makarapan J. Personal Characteristic and Motivation Affecting the Tuberculosis Control Performance of Health Personnel at Sub-District Health Promoting Hospital in Khon Kaen Province. Kalasin Res J. 2020; 13(1): 452-458. Thai.
4. Sirisa T, Prachak B. Motivation Organizational Prevention and Control of Opisthorchiasis and cholangiocarcinoma of Health Personnel at Sub-District Health Promoting Hospital Directors in Khon Kaen Province. KKU Res J (GS).2017; 14(2), 71-84. Thai.
5. Nakarin P, Prachak B. Motivation and Organizational Climate Affecting Surveillance and Rapid Response Performance of Health Personnel at Sub-District Health Promoting Hospitals in Nakhon Ratchasima Province. KKU Res J (GS). 2018; 18(2) 65-77. Thai.

6. Muenma S, Bouphan P. Health promotion and disease prevention performance of personnel in sub-district health promoting hospital, Khon kaen province. *KKU Res J.* 2014; 14(2): 71-84. Thai.
7. Choochai S, Somsak C, Suphakit S, Ladda D, Supatra S, Kasem W. Service Manual of the District Health Promoting Hospital. 3rd ed. Bangkok: Organization Veterans; 2010. Thai.
8. Taweelert C, Prachak B, Surachai P. Organizational Climate and Critical Success Factors Affecting Performance of Family Care Team at Sub-District Level in Nongbua Lamphu Province. *KKU Res J (GS).* 2018; 18(3): 124-135. Thai.
9. Phetsamorn P, Prachak B. Sub-District Health Service System Development Performance of the Directors at the Sub-District Health Promoting Hospitals, Nong Khai Province. *KKU Journal for Public Health Research*, 2017; 10(3), 11-22. Thai.
10. Sumalin D, Prachak B. Motivation and Key Success Factors Affecting Thai Traditional Medicine Performance of Health Personnel at Sub-District Health Promoting Hospitals in Loei Province. *KKU Res J (GS).* 2019; 19(2): 166-176. Thai.
11. Suwichai T, Prachak B. Administrative factors and critical success factors affecting surveillance and rapid response performance of health personnel at sub-district health promoting hospitals, Khon Kaen Province. *Journal of the Office of DPC 7 Khon Kaen.* 2018; 25(1): 23-34. Thai.
12. Bouphan P. Principle of Public health administration. Khon Kaen: Department of Public Health Administration, Faculty of Public Health, Khon Kaen University; 2011. Thai.
13. Paratthakon W, Prachak B. Motivation and Organization Support Affecting to Drug Management of Health Care Personnel at Sub-District Health Promoting Hospital in Sakon Nakhon Province. 2017. *KKU Res J (GS).* 2019; 11(2): 37-48. Thai.
14. Unkam S, Prachak B. Motivation and organizational support affects the performance of health in epidemiology, infectious disease, health Loei. Province. *KKU Res J.* 2010; 10(3): 61-74. Thai.
15. Sakon Nakhon provincial public health office. The report evaluation sub-district health promoting Sakon Nakhon province in 2019, Sakon Nakhon province; 2019. Thai
16. Cohen J. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. 2nd ed. New York: Department of psychology New York University; 1988
17. Santi T, Prachak B. Surveillance and Rapid Response Performance of Health Personnel at Sub-district Health Promoting Hospitals in Roi Et Province. *KKU Res J (GS).* 2014. 14(1). 89-104. Thai
18. Best JW, Kahn JV. Research in education. 3rd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. 1977.
19. Elifson. Kirk W, Richard P, Runyon, and Audrey Haber. Fundamentals of Socials Statistics . 2nd ed. New York: McGraw – Hill, Inc.19; 1990.
20. Kanyarat J, Prachak B. Personal Characteristics and Key Success Factors Affecting the Performance of Service through Thai Traditional Medicine Standard of Public Health Personnel at Sub-District Health promoting Hospitals in Khon Kaen Province. 2020; Thai.
21. Phatchanok P, Prachak B, Chanya A. Key Success Factors and Organizational Support Affecting the Star Health Promoting Hospital of Health Personnel at Sub-District Health Promoting Hospitals in Buriram Province. *KKU Res J (GS).* 2019; 19(3): 120-130. Thai.

22. Peerapong P, Prachak B, Makarapan J. Motivation and Success Factors in Consumers Protection Performance of Health Personnel at Sub-District Health Promoting Hospitals in Nongbualumphu Province. KKU Res J (GS). 2019; 19(3): 109-119. Thai.
23. Nuttapol Y, Prachak B, Surachai P. Critical success factors and Organization climate affecting the Research for solving health problem of Public Health Officers at Sub-district Health Promoting Hospitals in Khon Kean Province. KKU Res J(GS). 2019; 19(1), 149-160. Thai.

ตารางที่ 1 ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสกลนคร

ตัวแปร	B	Beta	T	p-value	R	R ²	R ² Change
1. การพัฒนาประสิทธิภาพของสถานบริการ	0.187	0.228	2.423	0.017	0.677	0.458	-
2. ความเชื่อมโยงระหว่างโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาล แม่ข่าย	0.246	0.292	4.316	<0.001	0.721	0.520	0.061
3. การสร้างความเข้าใจและการกระตุ้นให้ เกิดความร่วมมือ	0.170	0.219	2.453	0.015	0.744	0.554	0.034
4. การลงมือปฏิบัติในพื้นที่ที่มีความพร้อม และสนใจในการมีส่วนร่วม	0.120	0.159	2.077	0.040	0.752	0.566	0.012

ค่าคงที่ = 1.188, F = 49.239, p-value < 0.001, R = 0.752, R² = 0.566, R²adj = 0.555